

Što vrednuju odgajatelji u dramskopedagoškom radu

Kralj, Morana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:709587>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-22**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

MORANA KRALJ

DIPLOMSKI RAD

ŠTO VREDNUJU ODGAJATELJI U DRAMSKOPEDAGOŠKOM RADU

Zagreb, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Morana Kralj

ŠTO VREDNUJU ODGAJATELJI U DRAMSKOPEDAGOŠKOM RADU

Diplomski rad

MENTOR: izv. prof. dr. sc. Vladimira Velički

SUMENTOR: dr. sc. Maša Rimac Jurinović

Zagreb, rujan 2020.

Zahvala:

Zahvaljujem mentoricama izv. prof. dr. sc. Vladimira Velički i dr. sc. Maša Rimac Jurinović na savjetima, pomoći i podršci tijekom studija i izrade diplomskog rada. Također zahvaljujem svim kolegicama i kolegama koji su ispunjavanjem ankete pridonijeli izradi ovog rada.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. DRAMSKOPEDAGOŠKE AKTIVNOSTI.....	2
1.1.1. Dramske tehnike.....	3
1.1.2. Dramski centar	4
1.2. VREDNOVANJE	4
1.2.1. Vrednovanje ustanove	5
1.2.2. Vrednovanje skupine	5
1.2.3. Vrednovanje aktivnosti.....	6
2. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA	7
3. CILJ.....	8
4. METODA.....	9
4.1. UZORAK ISPITANIKA.....	10
5. REZULTATI	14
6. RASPRAVA.....	22
7. ZAKLJUČAK.....	26
LITERATURA	28
Mrežne stranice:	29
PRILOZI I DODATCI	30
IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA	33

SAŽETAK

Dramskopedagoške aktivnosti potiču djetetov razvoj i utječu na djetetovu osobnu, emocionalnu, tjelesnu, obrazovnu i socijalnu dobrobit. Za razliku od ostalih aktivnosti koje se koriste u odgojno-obrazovnoj praksi, dramskopedagoške aktivnosti sastoje se od dramskih tehnika koje potiču dijete da u zamišljenom svijetu, uz pomoć mašte, napreduje i razvija svoje vještine. Kvalitetan odgajatelj nakon provedenih aktivnosti vrednuje djetetov napredak ili nazadovanje koristeći različitu dokumentaciju, a dobivene podatke koristi za osmišljavanje i prilagođavanje novih aktivnosti. Cilj ovog diplomskog rada jest istražiti koliko danas odgajatelji koriste dramskopedagoške aktivnosti u svojim skupinama i na koji način vrednuju djetetov razvoj nakon provedenih aktivnosti. Istraživanje je provedeno među odgajateljima iz Republike Hrvatske te se provodilo korištenjem *online* ankete. U istraživanju je sudjelovalo 118 ispitanika. Postavljena pitanja odnosila su se na korištenje dramskog centra i dramskih tehnika te vrednovanje djetetovog napretka nakon provedene aktivnosti. Rezultati su prikazali da većina ispitanika koristi dramski centar (88,1 %) i dramske tehnike (65,3 %). Na različite načine vrednuju djetetov razvoj, a većinom su to razgovor s djecom (31,2 %), primjena dječjih crteža/fotografija (13 %) i refleksija na vlastiti rad (13 %). Čak 54,5 % ispitanika vrednuje individualni napredak djeteta, a 83,1 % ispitanika smatra kako dramskopedagoške aktivnosti utječu na djetetovu osobnu, emocionalnu i tjelesnu dobrobit. Također, više od 90 % ispitanika slaže se s tvrdnjama da dramskopedagoške aktivnosti razvijaju djetetovu maštu, kreativnost, kognitivni razvoj, socio-emocionalnu razvoj te razvoj govora, a 55,8 % se slaže da one potiču djetetov motorički razvoj. Ipak, postoje i oni ispitanici koji nisu svjesni koliko dramskopedagoške aktivnosti mogu utjecati na djetetovu dobrobit i razvoj. Odgajatelje treba potaknuti na praćenje nove literature kako bi dobili motivaciju za provođenje dramskih aktivnosti, a zatim i sami na temelju vlastite prakse osmišljavali istraživanja i objavljivali rezultate.

KLJUČNE RIJEČI: dobrobit djeteta, dramske tehnike, dramski centar

ABSTRACT

Educational drama activities encourage children's development and affect their personal, emotional, physical, educational, and social welfare. Unlike other activities commonly used in educational practice, educational drama activities encompass various drama techniques that encourage a child to progress and develop various skills through imaginary settings, using their imagination. A quality kindergarten teacher uses various types of documentation to monitor child's progress (or regress) after several completed activities, taking them in consideration when creating new lesson plans and adjusting activities to children. This paper aims to research to what extent kindergarten teachers use educational drama activities in their classes, as well as how children's progress is evaluated after such activities. The research was done on 118 kindergarten teachers in Croatia, and was conducted using an online poll. The questions assessed the use of the educational drama centre and drama techniques, as well as the way in which children were subsequently evaluated after such activities. The result showed that most of the participants use the drama centre (88.1 %), as well as drama techniques (65.3 %). Also, the participants evaluate the activities in different ways, but mostly through having a conversation with the children (31.2 %), using children's drawings and/or photographs (13 %), and making children reflect on their own work (13 %). 54.5 % of participants assess individual progress on children, and 83.1 % agree that educational drama activities have a positive effect on children's personal, emotional, and physical welfare. Furthermore, more than 90 % of participants agree that educational drama activities help in developing children's imagination, creativity, cognition, as well as social and emotional skills, and speech production, while 55.8 % agree that such activities improve children's motor skills. However, there are several participants that are unaware of the benefits of educational drama activities for children's development and welfare. All kindergarten teachers should be encouraged to consult contemporary research and literature on this topic in order to try including educational drama activities in their lesson plans, and then conduct more research on this and share their results.

KEY WORDS: children welfare, drama centre, drama techniques

1. UVOD

Posao odgajatelja može biti izazovan i težak. Kvalitetan odgajatelj treba biti fleksibilan i inovativan. U prostoriji s dvadesetak djece nije jednostavno ponuditi svakome djetetu jednako prilagođene uvjete za individualni rast i razvoj. Kako bi profesionalna praksa odgajatelja mogla biti kvalitetna, potrebno je proučavati literaturu i pratiti nova istraživanja, ali i voljeti svoj posao te imati osobnu motivaciju za napredovanje. Kvalitetan odgajatelj će, također, vrednovati ustanovu i skupinu, a tako i djetetov napredak. U *Državnom pedagoškom standardu* (Primorac i sur., 2008.), članak 26. piše „Odgojitelj je stručno osposobljena osoba koja provodi odgojno-obrazovni program rada s djecom predškolske dobi i stručno promišlja odgojno-obrazovni proces u svojoj odgojno-obrazovnoj skupini. On pravodobno planira, programira i vrednuje odgojno-obrazovni rad u dogovorenim razdobljima.“ Upravo vrednovanjem djetetovoga i vlastitoga napretka, odgajatelj može osmisliti kvalitetnije aktivnosti koje su usklađene s dječjim interesima i stupnjevima razvoja.

Odgajatelj treba djeci nuditi raznovrsne aktivnosti koje će ih privući te će oni igrom stjecati nove vještine i znanja. Dijete se tijekom odrastanja igra svaki dan, no igra kao pojam je vrlo kompleksna i ne može se definirati jednom rečenicom. Duran u knjizi *Dijete i igra* (2011) navodi kako se pojam igra ne odnosi samo na jednu, već na velik broj aktivnosti. Osim toga, ona se mijenja s obzirom na kulturu i društvo, no ipak je dio svakog djetinjstva. Matejić (1978) navodi kako je igra otvorena i praktična aktivnost koja se može definirati prema svojim karakteristikama. Prva karakteristika je simulativno ponašanje djeteta za vrijeme aktivnosti. Ono je divergentno, nezavršeno, a ponekad i neadekvatno. Dijete na taj način isprobava neka nova ponašanja, uvježbava ih ponavljanjem te promatrajući reakcije ostale djece i odraslih osoba uči koja od njih su prikladna, a koja ne. Druga karakteristika je autoteličnost igre koja ukazuje kako se igra razvija ovisno o motivaciji djeteta te je sam proces igre važniji od njezinog cilja. Nadalje, igra opušta napetost djece koja je danas sve češća i intenzivnija radi ubrzanog društva te regulira djetetov fizički, socijalni, kognitivni i emocionalni razvoj. Također, igra se ne provodi prisilom nego dolazi prirodno, dok su djetetove psihičke tenzije umjerene te ono može uživati u aktivnosti. Radi takvog psihičkog stanja djeca najbolje uče igrom, stoga je potrebno nuditi im kvalitetne aktivnosti koje će

ih zainteresirati te potaknuti rast i razvoj, a takve aktivnosti mogu biti i dramskopedagoške aktivnosti.

1.1. DRAMSKOPEDAGOŠKE AKTIVNOSTI

Među mnogim vrstama aktivnosti koje se provode u ustanovama ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja su i dramskopedagoške aktivnosti. Njima ponajviše potičemo razvoj djetetove mašte i kreativnosti, ali one utječu i na djetetovu osobnu, emocionalnu, tjelesnu, obrazovnu i socijalnu dobrobit. One mogu biti kratke ili duge, ovisno o broju i trajanju dramskih tehnika koje sama aktivnost sadrži. Svaka od dramskih tehnika može biti samostalna aktivnost ili dio veće, kompleksnije aktivnosti kao što je na primjer procesna drama¹. Kako bi odgojitelj mogao organizirati kvalitetnu dramskopedagošku aktivnost treba se konzultirati s literaturom i priručnicima, dodatno se usavršavati te koristiti se ranije stečenim kompetencijama. Osnovni dokument koji bi svaki odgajatelj trebao poznavati je *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (Slunjski i sur., 2014). No, u njemu se uopće ne spominju pojmovi drama, dramskopedagoške aktivnosti ili dramska igra. Ipak, postoji više priručnika o dramskopedagoškome radu koji odgajateljima mogu pomoću u pripremanju aktivnosti i razumijevanju na koji način te aktivnosti utječu na djetetov rast i razvoj. Čubrilo, Krušić i Rimac Jurinović (2017) navode i primjere dobre prakse kako bi odgajatelji i ostali čitatelji mogli uvidjeti koliko dramskopedagoške aktivnosti pozitivno utječu na dječji razvoj. Također, dramskopedagoške aktivnosti imaju još jednu značajku, a to su „višestrana djelovanja na sudionike, koja u kvalitetnim provedbama takve vrste nastave uistinu mogu imati cjelovit, holistički, doživljajni učinak u kojemu su intelektualna znanja i proživljene emocije stopljeni u cjelovito iskustvo učenja, razumijevanja i spoznavanja nekoga odgojno-obrazovnog sadržaja“ (Čubrilo, Krušić i Rimac Jurinović, 2017, str 14). Osim toga, u navedenom Priručniku se mogu pronaći popis i opisi tehnika i metoda koje se mogu primijeniti u dramskopedagoškom radu.

---

¹ Procesna drama je dramskopedagoška metoda u kojoj voditelj i sudionici zajedno zamišljaju i stvaraju vlastiti dramski svijet i dramsku radnju bez prisustva publike (Gruić, 2002).

1.1.1. Dramske tehnike i metode

Dramska tehnika je termin koji se koristi za jednostavnije oblike dramskopedagoških aktivnosti, odnosno jednu kratku aktivnost. One se mogu koristiti pojedinačno ili u sklopu neke metode. Dramska metoda je složena dramska aktivnost s vlastitom strukturom koja je unaprijed osmišljena po nekim pravilima (Gruić i sur., 2018).

U dramskopedagoškim aktivnostima koriste se dramske tehnike kao pomoć odgajatelju pri organizaciji aktivnosti. Svaka tehnika određuje na koji način sudionik, odnosno dijete, sudjeluje. Ono može ući u dramsku fikciju ili ostati na rubu dramskog svijeta te ga komentirati (Gruić, 2002). Svaka se tehnika može koristiti na različite načine i u različitim dijelovima dramskopedagoške aktivnosti. Dramskim tehnikama dijete razvija svoje socijalne sposobnosti, osjećaj za timski rad, razvija maštu, izlaže svoje ideje te na posljertku doživljava ponos i učvršćuje svoje samopouzdanje (Gruić, 2002).

Dramske se tehnike mogu podijeliti u nekoliko skupina koje voditelju olakšavaju planiranje i provedbu dramskopedagoške aktivnosti i primjenu određene tehnike. Te skupine su određene s obzirom na aktivnost koju provode sudionici i/ili voditelj.

Iva Gruić (2002) razlikuje tri skupine dramskih tehnika. U prvu skupinu svrstavamo dramske tehnike u kojima se radnja proigrava uz manji stupanj stilizacije. Tehnikama u ovoj skupini sudionici prolaze radnju koja teče prirodnim tijekom te je gotovo realistična. Ove tehnike se češće koriste kao uvod u veću dramskopedagošku aktivnost i uživljanje u dramski svijet. U ovu skupinu pripadaju *Vodena improvizacija*, *Pantomima*, *Sastanak*, *Istovremeni rad manjih grupa u ulozi*, *Voditelj u ulozi* i *Naracija*. Drugu skupinu čine dramske tehnike u kojima se radnja proigrava uz viši stupanj stilizacije. Za njih je karakteristično da se radnja ne odvija prirodnim tijekom, već se izdvajaju ključne točke. To su tehnike *Usporeno kretanje*, *Žive slike*, *Pripremljena improvizacija* i *Misli u glavi*. Ostale tehnike koje spadaju u drugu skupinu opisuju improvizacije koje su unaprijed pripremljene: *Na ovaj ili onaj način*, *Jedan dan u životu*, *Ritual ili ceremonija* i *Reportaža*. Treća skupina su dramske tehnike u kojima sudionici ne ulaze u dramski svijet, već ostaju na njegovom rubu. Ove tehnike omogućuju postupno građenje dramskog svijeta te njima djeca zajedno s odgajateljem osmišljavaju izgled dramskog svijeta i likovima u njemu. Neke od tih tehnika su *Zamišljanja*, *Dogovaranje prostora*, *Kostimiranje*, *Zvučne slike*, *Pisanje i crtanje*,

Davanje naslova, Vruća stolica i Montaža koja spaja ranije pripremljene dijelove koji tvore novu sliku i razvijaju radnju.

Kvalitetan odgajatelj koji poznaje i koristi dramske tehnike moći će ih i kombinirati te provoditi složeniju dramskopedagošku aktivnost, odnosno koristiti dramsku metodu. Jedna od dramskih metoda koje odgajatelji koriste u radu s djecom je procesna drama. Iva Gruić (2004) navodi tri jednostavne ideje za procesnu dramu te opisuje kako ona utječe na djetetov razvoj. Osim dramskih tehnika, procesna drama može sadržavati i likovne, glazbene i druge tehnike koje su međusobno povezane i tvore cjelinu. Na taj način procesnu dramu možemo prilagoditi interesu i razvojnem stupnju skupine.

1.1.2. Dramski centar

Osim korištenjem dramskih tehnika i metoda, odgajatelj može u skupini napraviti dramski centar, odnosno dramski kutak. Iako se dramskopedagoške aktivnosti mogu provoditi korištenjem gotovo svih rekvizita iz cijele sobe dnevnog boravka, dramski centar može potaknuti češće korištenje aktivnosti i podići njihovu kvalitetu. Prema *Kurikulumu za vrtiće* (Hansen i sur., 2006), jedan od osnovnih centara aktivnosti je centar za obiteljske i dramske igre. On treba sadržavati kostime i rekvizite koji omogućuju djetetu da odglumi situacije koje su doživjeli (npr. kuhanje, peglanje, kupovanje hrane u dućanu) te ih u tom centru isprobavaju i vježbaju. Materijali u dramskome centru mogu se mijenjati često, ovisno o interesu djece i novim vještinama koje mogu steći.

1.2. VREDNOVANJE

Nakon provedenih aktivnosti odgajatelj prati i dokumentira djetetov razvoj te razvoj vlastite prakse, a taj proces se naziva vrednovanje. U *Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (Slunjski i sur., 2014) naglašava se važnost vrednovanja kvalitete ustanove ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja koje obuhvaća ustanovu kao cjelinu i pojedine segmente kao što je na primjer praćenje napretka djece. Kako bi mogao kvalitetno i ispravno vrednovati djetetov i vlastiti razvoj, odgajatelji, stručni tim i ostali zaposlenici odgojno–

obrazovne ustanove moraju imati uvid u kvalitetu rada ustanove. Pri tom mogu koristiti raznu literaturu kao što su na primjer *Priručnik za samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja* (Muraja, 2012) i *Prvi koraci na putu prema kvaliteti* (Antulić Majcen i Pribela-Hodap, 2017). Također, mogu i sami osmišljavati instrumente i metode vrednovanja koje su prilagođene skupini ili cijeloj ustanovi.

1.2.1. Vrednovanje ustanove

U Priručniku (Muraja, 2012) se objašnjavaju pojmovi kvaliteta, samovrednovanje i vrednovanje, misija², vizija³ te ostali korisni pojmovi. Prema Priručniku, svrha vrednovanja u ustanovama odgoja i obrazovanja je promicanje odgovornosti svakog pojedinca u ustanovi i osiguranje pokazatelja napretka te uvid u moguća poboljšanja. Antulić Majcen i Pribela-Hodap (2017) navode da se proces samovrednovanja sastoji od četiri faze. Prva faza je uvid u trenutno stanje, druga faza je analiza ključnih područja, treća faza je određivanje prioriteta područja unapređenja i izrada razvojnog plana te je četvrta faza realizacija razvojnog plana. Sam proces praćenja i vrednovanje predstavlja jedno od devet područja kvalitete koja se prate prilikom izrade strateškog plana ustanove. Za određivanje prioriteta područja za unapređenje koristi se KREDA analiza: analiza konkurentnosti, reprezentativnosti, efikasnosti, dobronamjere i autentičnosti ustanove (Muraja, 2012). Njome se jednostavnije određuju prioriteta područja kvalitete koja se trebaju unaprijediti te njihova realizacija.

1.2.2. Vrednovanje skupine

Osim ustanove, odgajatelji također trebaju vrednovati vlastitu skupinu kako bi mogli izraditi razvojni plan koji će im pomoći pri osmišljavanju aktivnosti. Načini vrednovanja prakse i razvoja u skupini sastoje se od jednakih faza kao i vrednovanje ustanove. Započinju uvidom u trenutno stanje pri kojem prikupljaju podatke o stupnju dječjeg razvoja i njihovim znanjima i

---

² Misija je osnovna funkcija i svrha postojanja neke organizacije (Muraja, 2012)

³ Vizija obuhvaća vrijednosti i uvjerenja koja oblikuju osobni stav djelatnika organizacije te zajednički stav organizacije (Muraja, 2012)

vještinama. Odgajatelji se koriste objektivnim izvorima podataka, dokumentacijom, izvješćima, individualnim mapama, upitnicima, fokus grupama i tako dalje. Nadalje, odgajatelji analiziraju prikupljene podatke te KREDA analizom određuju i definiraju prioriteta područja koja se moraju unaprijediti. Nakon određivanja ciljeva, dogovara se razvojni plan s ključnim smjernicama koje će pomoći pri implementiranju plana u svakodnevni rad skupine.

1.2.3. Vrednovanje aktivnosti

Uz razvojni plan odgajatelj osmišljava aktivnosti koje prilagođava svojoj skupini i njihovim interesima. Nakon provedene aktivnosti slijedi vrednovanje djetetovoga i vlastitog napretka ili nazadovanja koji se mogu vidjeti korištenjem refleksije na vlastiti rad, razgovorom s djecom i kolegicama, analizom dječjih crteža, ček-listama, fotodokumentacijom, razgovorom s roditeljima i drugim metodama. Analizom novih podataka i usporedbom s prijašnjim podacima, vrednuje se napredak ili nazadovanje te ono pomaže u daljnjem osmišljavanju aktivnosti i kvalitetnijem implementiranju razvojnog plana. Ishodi djetetovog učenja trebaju se očitovati novim znanjem, vještinama ili kompetencijama (Europska komisija, 2011).

2. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA

Dosadašnja istraživanja koja povezuju dramskopedagoške aktivnosti u odgojno-obrazovnom procesu ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja i proces vrednovanja su malobrojna. U Republici Hrvatskoj takvih istraživanja gotovo da ni nema. Uloga dramskopedagoških aktivnosti u odgojno-obrazovnom procesu još je uvijek novo i nedovoljno istraženo područje.

Rezultati dosadašnjih istraživanja ukazuju kako odgajatelj može dramskim aktivnostima djeci pomoći u razvoju raznih vještina. Istraživanje *A Study on the Effect of Mathematics Teaching Provided Through Drama on the Mathematics Ability of Six-Year-Old Children*, autora Erdoğan i Baran (2009), ispituje znanje predmatematičkih vještina 105 šestogodišnjaka u različitim uvjetima. Rezultati ukazuju kako su djeca koja su pratila program učenja matematike pomoću drame postigla bolje rezultate na testiranju predmatematičkih vještina od drugih skupina. Slično tome, istraživanje *Strengthening Verbal Skills through the Use of Classroom Drama: A Clear Link* (Podlozny, 2000) pokazuje znatno razvijenije govorne vještine i bolje razumijevanje teksta djece koja su pohađala sate dramaturgije. Također, dramskopedagoške aktivnosti pozitivno utječu na razvoj djetetovih socijalnih vještina. U istraživanju autora Çetingöz i Cantürk Günhan (2012), djetetove vještine i kompetencije međuljudskih odnosa, kontrole ljutnje, suočavanja s vršnjačkim pritiskom, samokontrole, usmenog izražavanja, slušanja i izvršavanja zadataka znatno su se poboljšale uporabom dramskopedagoških aktivnosti.

Osim istraživanja u čijim rezultatima vidimo utjecaj dramskopedagoških aktivnosti na dijete, istraživao se utjecaj na odgajatelja. Olsen i Sumsion (2000) su istraživali četiri odgajateljice s različitim iskustvom u korištenju dramskopedagoških aktivnosti. Prepreke koje su nailazile su uglavnom bile nedostatak vremena, prostora i pritisak kurikulumu, odnosno plana i programa ustanove, no u istraživanju su ponuđena rješenja koja su olakšala korištenje dramskopedagoških aktivnosti. Neki od njih su upoznavanje djece s dramskim tehnikama, unaprijed određeno vrijeme za dramske aktivnosti, slušanje i uključivanje dječjih ideja, zajedničko učenje i izmjena iskustva.

3. CILJ

Cilj je ovog istraživanja utvrditi koliko se često odgajatelji koriste dramskopedagoškim aktivnostima u svojim skupinama te na koji način vrednuju djetetov razvoj nakon provedene aktivnosti. Također je istraženo kako na primjenu dramskopedagoških aktivnosti utječe dob odgajatelja, godine prakse i završeni studij.

Proučavanjem dosadašnje literature i istraživanja, postavila sam 3 hipoteze.

H1 Odgajatelji u sobi dnevnog boravka imaju dramski kutak te koriste dramskopedagoške aktivnosti.

H2 Odgajatelji se koriste različitim metodama za vrednovanje djetetovog napretka te napretka vlastitog dramskopedagoškog rada.

H3 Odgajatelji smatraju kako dramskopedagoške aktivnosti pozitivno utječu na više aspekata djetetovog razvoja.

4. METODA

U istraživanju sam za prikupljanje podataka izradila anketu namijenjenu odgajateljima u državnim i privatnim dječjim vrtićima. Anketa je bila anonimna te se nisu prikupljala imena ili adrese ispitanika (prilog 1).

Anketa je napravljena u programu Google obrasci. Sadržavala je 18 pitanja koja su bila podijeljena u nekoliko skupina, a potvrdni ili negativan odgovor na posljednje pitanje u skupini određivalo je na kojoj skupini pitanja se anketa nastavlja. Na taj su način ispitanici preskakali pitanja koja za njih nisu bila relevantna.

U prvoj skupini pitanja prikupila sam podatke o ispitanicima: njihovoj dobi, godinama iskustva, mjestu i vrsti završenog studija, mjestu u kojem rade i oblicima usavršavanja koje pohađaju. Ispitanici koji su potvrdno odgovorili na pitanje imaju li u sobi dnevnog boravka dramski kutak prelazili su na pitanja iz druge skupine. Ona su se odnosila na način i učestalost korištenja dramskog kutka. Sljedeće pitanje na koje su svi ispitanici odgovarali je koriste li dramske tehnike. Oni ispitanici koji su negativno odgovorili na to pitanje bili su preusmjereni na posljednje pitanje, dok su ostali ispitanici nastavljali s anketom. Treća skupina sadržavala je pitanja o dramskopedagoškim aktivnostima i vrednovanju djetetovog razvoja. U četvrtoj skupini pitanja ispitanici su određivali koliko se slažu ili ne slažu s tvrdnjama o utjecaju dramskopedagoških aktivnosti na pojedine aspekte djetetovog razvoja. U toj su skupini ponuđeni odgovori izrađeni prema Likertovoj ljestvici s pet stupnjeva gdje su ispitanici označavali u kojoj mjeri se slažu ili ne slažu s navedenim tvrdnjama. Brojevi su označavali:

- 1 - U potpunosti se ne slažem
- 2 - Uglavnom se ne slažem
- 3 - Niti se slažem, niti se ne slažem
- 4 - Uglavnom se slažem
- 5 - U potpunosti se slažem

Posljednje pitanje za sve ispitanike bilo je vole li svoj posao.

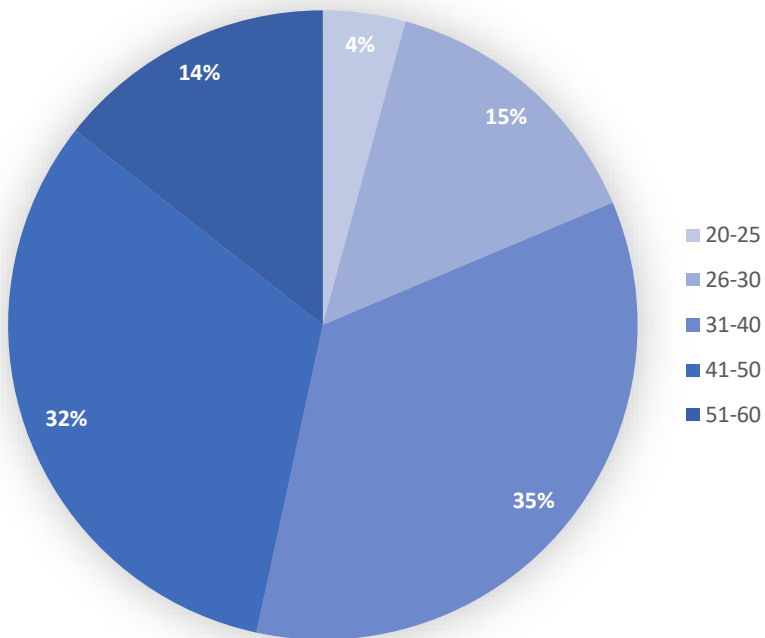
Rezultati ankete obrađeni su kvantitativnim metodama. Ispitana je razlika u pojedinim odgovorima ovisno o stručnoj spremi, dobi i stažu. Kako bi ispitanici bili grupirani u skupine podjednake veličine, uspoređivala sam sljedeće grupe:

1. Ispitanici sa završenim dvogodišnjim studijem i ostali (preddiplomski i diplomski studij)
2. Ispitanici starosti od 20 do 40 godina i od 41 do 60 godina
3. Ispitanici sa stažem od 0 do 10 godina, od 11 do 20 godina i više od 21 godine.

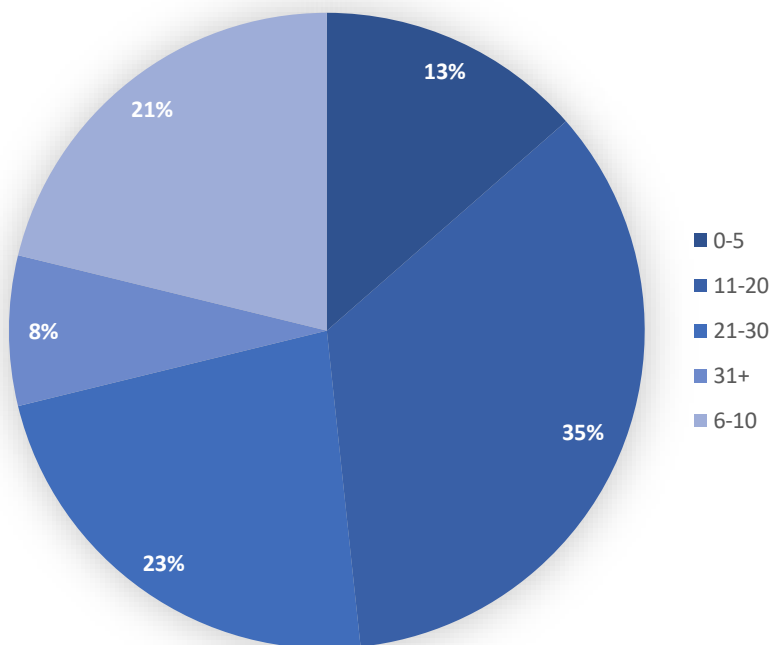
Značajnost razlike u odgovorima navedenih skupina utvrđena je χ^2 testom primjenom *online* aplikacije Social Science Statistics (<https://www.socscistatistics.com/tests/chisquare2/default2.aspx>). χ^2 testom provjeravamo s kojom sigurnošću možemo utvrditi povezanost dviju ili više varijabli (Petz, 1985).

4.1. UZORAK ISPITANIKA

U anketi je sudjelovalo 118 odgajatelja. Sudionici su pripadali svim dobnim skupinama, od 20 do 60 godina (Slika 1) i radnim stažem od manje od 5 do više od 30 godina (Slika 2). Većina odgajatelja završila je dvogodišnji studij (48,3 %), dok je trogodišnji (preddiplomski studij) završilo 28,8 %, a diplomski studij 22,9 % ispitanika. Nitko od ispitanika nije završio doktorski studij.

Slika 1. Dob ispitanika koji su sudjelovali u anketi

Slika 2. Godine iskustva ispitanika

Više od polovice ispitanika završilo je studij u Zagrebu (Tablica 1), a mjesto rada prikazano je u tablici 2. U anketi je na to pitanje bilo moguće napisati samostalno odgovor. Dok je većina ispitanika napisala mjesto rada, bio to grad ili ime vrtića, bilo je i odgovora poput „dječji vrtić“, pa čak i „Nije važno“. Takvi odgovori su u tablici 2 navedeni pod „Nije izjašnjeno“.

Tablica 1. Mjesto studiranja ispitanika

Mjesto studiranja	Broj ispitanika
Čakovec	4
Dubrovnik	1
Mostar, BiH	4
Novi Sad, Srbija	1
Osijek	8
Petrinja	8
Pula	2
Rijeka	9
Sarajevo, BiH	1
Slavonski Brod	1
Split	7
Zadar	12
Zagreb	57
Zagreb; Petrinja; Čakovec	1
Zagreb; Rijeka	1
Zagreb; Zadar	1

Tablica 2. Mjesto rada ispitanika⁴

Mjesto rada	Broj ispitanika
Bakar	3
Brodarica	1
Budinščina	1
Đakovo	1
Drniš	1
Dubrovnik	1
Dugo Selo	1
Ilok	2
Istra	1
Jakšić	1
Karlovac	1
Kaštela	1
Koprivnica	1
Korenica	1
Kutina	2
Makarska	1
Medulin	1
Nedelišće	1
Opuzen	1
Osijek	4
Požega	2
Rijeka	3
Sarajevo, BiH	1
Sesvete	2
Šibenik	4
Sisak	1
Slavonski Brod	2
Split	10
Ston	1
Umag	1
Varaždin	1
Velika Gorica	3
Vukovar	1
Zadar	3
Zagreb	43
Nije izjašnjeno	13

⁴ Istraživanje je provedeno u Republici Hrvatskoj, no jedan ispitanik (od 118) je naveo mjesto rada u BiH

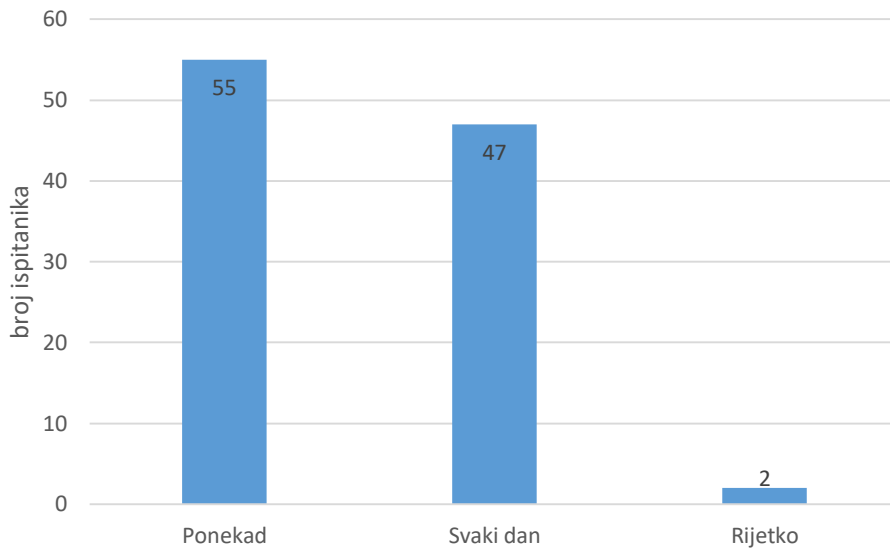
5. REZULTATI

Svi ispitanici (N=118) odgovorili su da pohađaju stručne skupove i ostale oblike usavršavanja. Polovica njih (50,0 %) ta usavršavanja pohađaju često, 31,4 % rijetko, a 18,6 % odgovorilo je da usavršavanja pohađaju koliko moraju. Od ponuđenih primjera stručnih usavršavanja, u pitanju s mogućim višestrukim odgovorima, ispitanici najčešće biraju dramskopedagoška usavršavanja te usavršavanja s temama iz likovnosti (Tablica 3).

Tablica 3. Stručna usavršavanja i broj ispitanika koji ih polaze

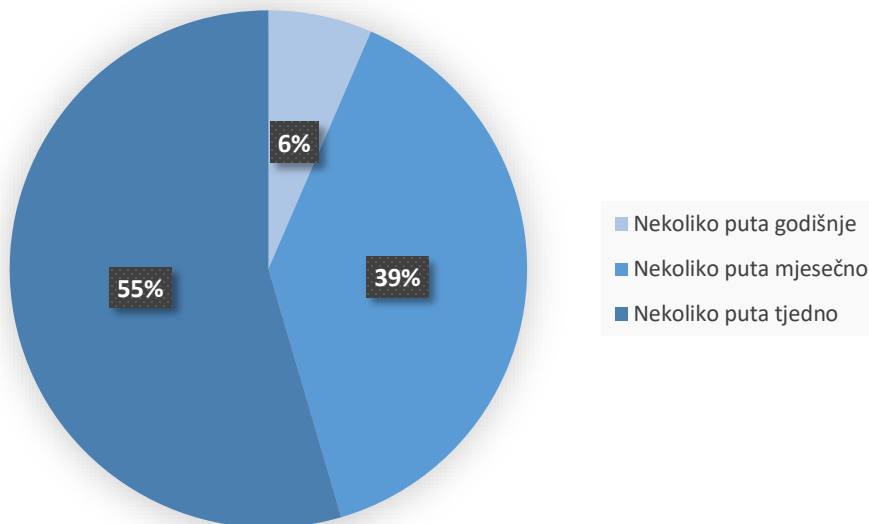
<i>Stručna usavršavanja</i>	Broj ispitanika
<i>Dramska pedagogija</i>	54
<i>Likovna kultura</i>	39
<i>Montessori pedagogija</i>	22
<i>Sport</i>	15
<i>Waldorf pedagogija</i>	12
<i>Vjerski odgoj</i>	4
<i>Glazbena kultura</i>	3
<i>Tradicijska kultura</i>	3
<i>Psihologija</i>	3

Dramski centar u sobi dnevnog boravka ima čak 88,1 % ispitanika, od čega ih 50,8 % ima samostalni centar, a 37,3 % u sklopu nekog drugog centra. Ukupan broj ispitanika koji su odgovarali na pitanja o dramskome centru je 104. Korištenje dramskog centra prikazano je na slici 3. Načini na koji se centar koristi su raznoliki, a najčešće su to kombinacije samostalne i organizirane aktivnosti.

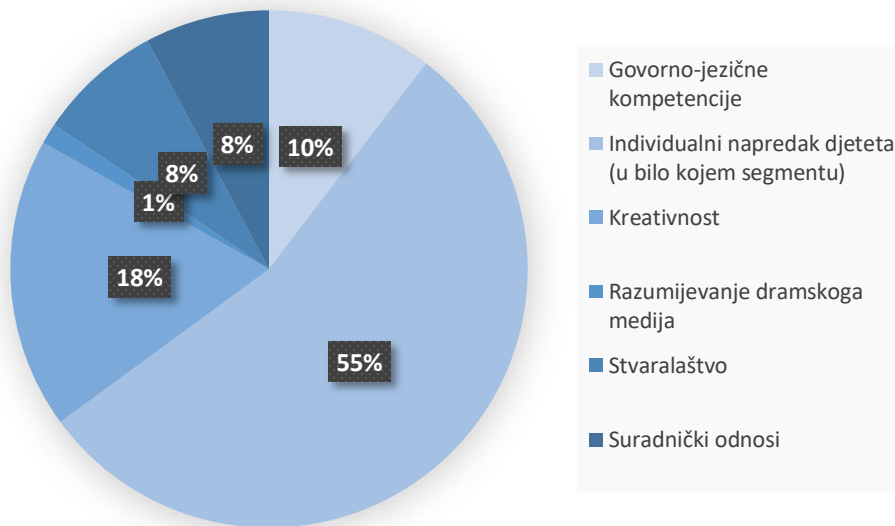
Slika 3. Korištenje dramskog centra u sobama dnevnog boravka

Svi ispitanici (N=118) odgovarali su na pitanje o korištenju dramskih tehnika. Njih 77 (65,3 %) na pitanje je odgovorilo potvrdno te su nastavili s odgovorima na pitanja o dramskopedagoškim aktivnostima. Više od polovice ispitanika dramske tehnike promjenjuje nekoliko puta tjedno (Slika 4). Najčešće poteškoće na koje ispitanici nailaze u primjeni dramskopedagoških aktivnosti u neposrednom odgojno-obrazovnom radu su nedostatak vremena (46,8 %), iskustva (19,5 %) i inspiracije (13,0 %). Pet ispitanika (6,5 %) navelo je problem nedostatka prostora ili prevelikog broja djece, a samo šest ispitanika (7,8 %) ne nailazi na poteškoće.

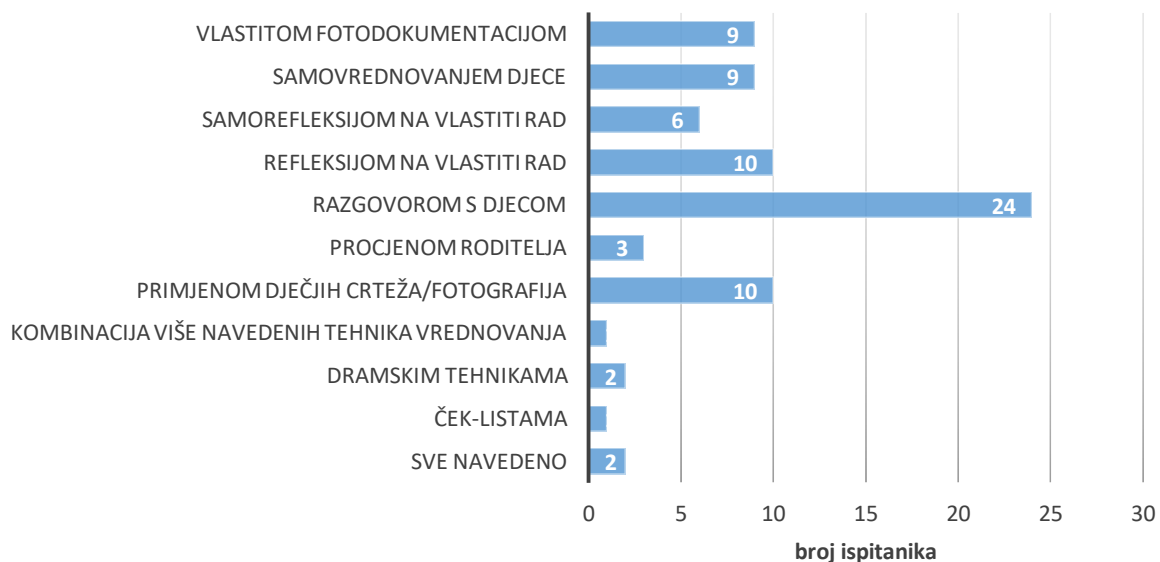

Slika 4. Učestalost korištenja dramskih tehnika

Ispitanici u dramskopedagoškom radu najčešće vrednuju individualni napredak djeteta te njegovu kreativnost i govorno-jezične kompetencije (Slika 5). Načini vrednovanja vrlo su raznoliki, među njima dominira razgovor s djecom, refleksija na vlastiti rad te primjena crteža/fotografija koje su djeca sama napravila (Slika 6). Većina ispitanika (83,1 %) smatra kako dramskopedagoške aktivnosti pozitivno utječu na djetetovu osobnu, emocionalnu i tjelesnu dobrobit. Ukupno 15,6 % ispitanika smatra da one pozitivno utječu na djetetovu socijalnu dobrobit, a samo je jedan ispitanik (1,3 %) odgovorio da one pozitivno utječu na obrazovnu dobrobit.

Slika 5. Što ispitanici vrednuju u dramskopedagoškom radu s odgajanicima

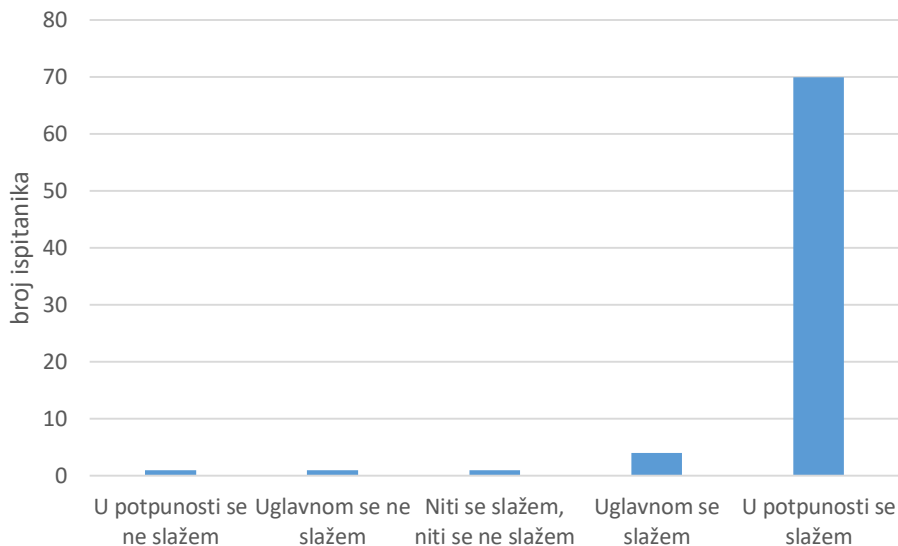

Slika 6. Načini vrednovanja dramskopedagoškog rada

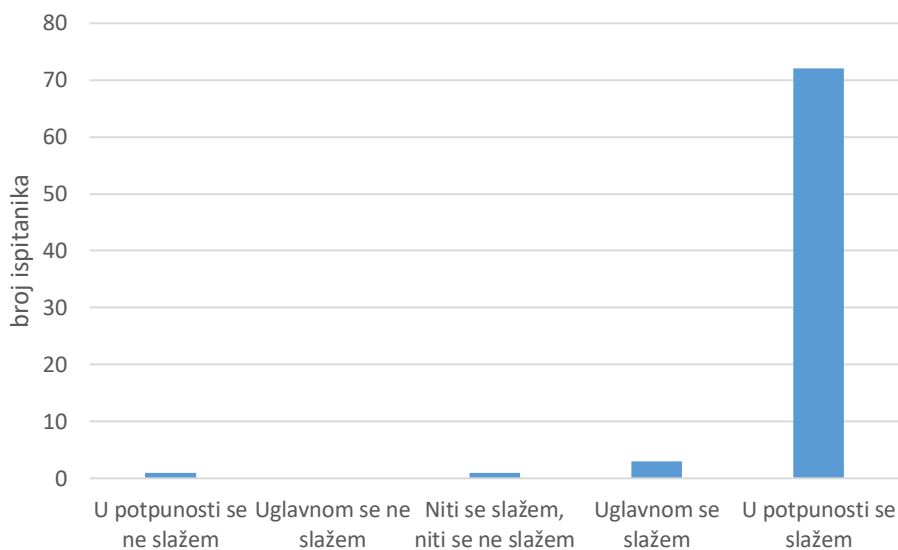
Odgovori na sljedećih šest pitanja o utjecaju dramskopedagoških aktivnosti na razvoj djece bili su zabilježeni Likertovom ljestvicom. Odgovori su prikazani na slikama 7-12. Najveći broj ispitanika se u potpunosti slagao s tvrdnjama da dramskopedagoške aktivnosti razvijaju djetetovu

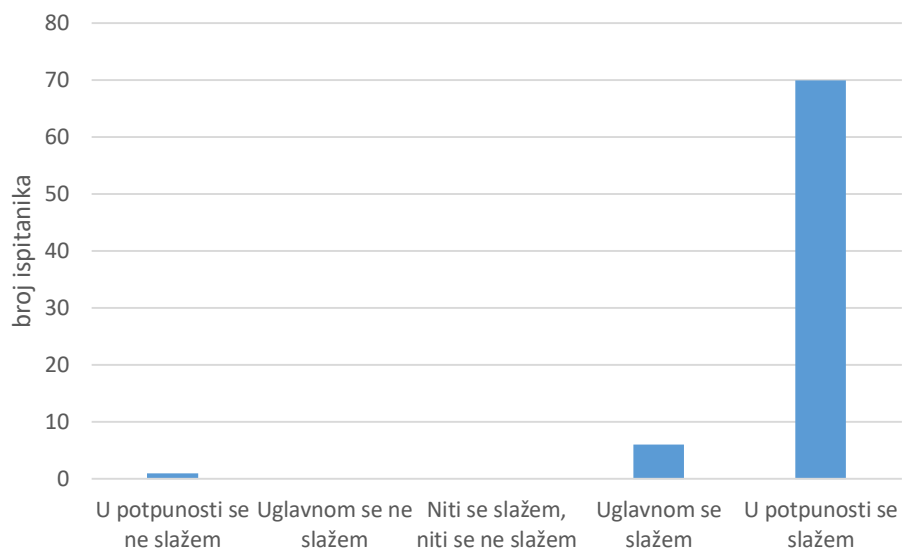
maštovitost i kreativnost, potiču kognitivni, motorički, socio-emocionalni razvoj te razvoj govora. U odnosu na ostale tvrdnje, manje ispitanika se u potpunosti slaže s tvrdnjom da dramskopedagoške aktivnosti razvijaju djetetov motorički razvoj (Slika 10).

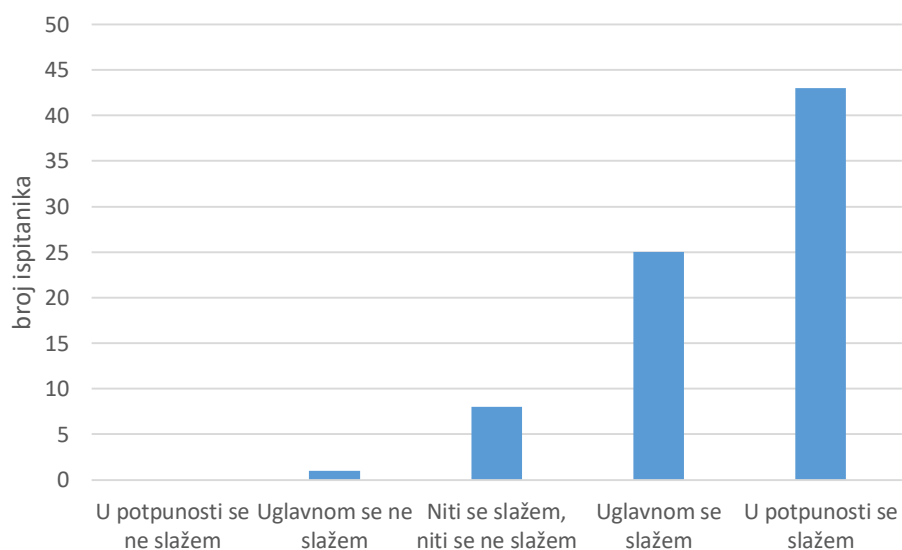
Slika 7. Prikaz (ne)slaganja s tvrdnjom: *Dramskopedagoške aktivnosti razvijaju maštovitost djece*

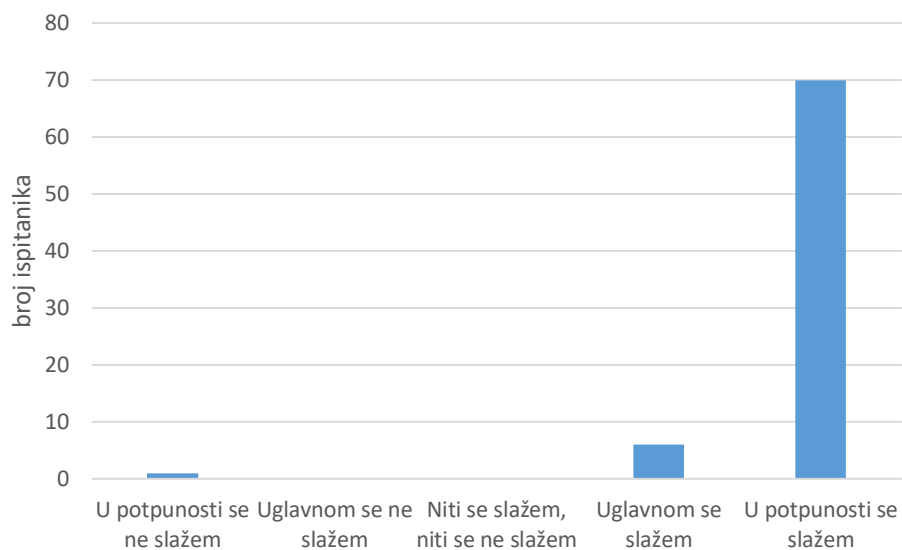
Slika 8. Prikaz (ne)slaganja s tvrdnjom: *Dramskopedagoškim aktivnostima dijete razvija svoju kreativnost*

Slika 9. Prikaz (ne)slaganja s tvrdnjom: *Dramskopedagoškim aktivnostima potiče se kognitivni razvoj djeteta*

Slika 10. Prikaz (ne)slaganja s tvrdnjom: *Dramskopedagoškim aktivnostima potiče se djetetov motorički razvoj*

Slika 11. Prikaz (ne)slaganja s tvrdnjom: Dramskopedagoškim aktivnostima potiče se djetetov socio-emocionalni razvoj

Slika 12. Prikaz (ne)slaganja s tvrdnjom: Dramskopedagoškim aktivnostima potiče se djetetov razvoj govora

Na pitanje vole li svoj posao, 98,3 % ispitanika odgovorilo je potvrdno, jedan ispitanik je odgovorio negativno, dok je jedan označio oba odgovora.

Ispitane su razlike u pojedinim odgovorima ispitanika s obzirom na završeni studij. Razlika u uporabi dramskog kutka nije značajna ($\chi^2=1,902$, $N=104$, $p=0.168$), kao ni učestalost primjene dramskih tehnika ($\chi^2=1,097$, $N=77$, $p=0.578$). No, uočena je razlika u korištenju dramskim tehnikama u neposrednom radu s djecom između ispitanika koji su završili dvogodišnji studij i onih koji su završili preddiplomski ili diplomski studij. Više ispitanika koji su završili dvogodišnji studij je na ovo pitanje odgovorilo pozitivno, no razlika ipak nije statistički značajna ($\chi^2=3,456$, $N=118$, $p=0.063$).

Za ista pitanja razlika između ispitanika ovisno o dobi i godinama staža prikazana je u tablici 4. Ispitanici starije dobi i većeg staža su u značajno većoj mjeri odgovorili da koriste dramske tehnike i značajno češće koriste dramski kutak, dok u učestalosti korištenja dramskih tehnika nije uočena značajna razlika.

Tablica 4. Razlika u odgovorima ispitanika ovisno o dobi i stažu

	χ^2	N	p
<i>Korištenje dramskih tehnika</i>			
<i>Ovisno o dobi</i>	18.54	118	<0.001
<i>Ovisno o stažu</i>	16.800	118	<0.001
<i>Učestalost korištenja dramskog kutka</i>			
<i>Ovisno o dobi</i>	9.311	102	<0.005
<i>Ovisno o stažu</i>	16.155	102	<0.001
<i>Učestalost korištenja dramskih tehnika</i>			
<i>Ovisno o dobi</i>	4.114	77	0.128
<i>Ovisno o stažu</i>	5.909	77	0.206

6. RASPRAVA

Ovim istraživanjem potvrđene su sve tri hipoteze i na taj način je postignut cilj istraživanja, tj. utvrđeno je koliko danas odgajatelji koriste dramskopedagoške aktivnosti u svojim skupinama i koliko znaju o njima, te na koji način vrednuju djetetov razvoj nakon provedenih aktivnosti. Uz to su istražene i razlike među ispitanicima s obzirom na dob, staž i završen studij.

Prva hipoteza glasi: Odgajatelji u sobi dnevnog boravka imaju dramski kutak te koriste dramskopedagoške aktivnosti. Ova hipoteza je određena na temelju literature jer i u samom *Kurikulumu za vrtiće* (Hansen i sur., 2006) stoji kako odgajatelj u sobi dnevnog boravak mora imati centar za obiteljske i dramske igre, kao jedan od osnovnih centara. U rezultatima možemo vidjeti kako 88,1 % ispitanika ima dramski centar, neovisno stoji li on samostalno ili u sklopu nekog drugog centra, dok 11,9 % ispitanika, odnosno 14 ispitanika od ukupno 118, nema dramski centar u sobi dnevnog boravka. Ipak, veći broj ispitanika/odgajatelja ima dječji kutak u sobi dnevnog boravka te je hipoteza potvrđena. Također, možemo vidjeti kako dramske tehnike koristi 65,3 % ispitanika, a razlog tomu mogu biti razne poteškoće s kojima se susreću odgajatelji i koje navode u anketi (nedostatak vremena, iskustva, inspiracije i prostora). Olsen i Sumsion (2000) u svom istraživanju navode slične poteškoće te nude moguća rješenja za njih. Problem nedostatka vremena može se riješiti unaprijed dogovorenim terminima za provedbu dramskopedagoških aktivnosti, mogu se saslušati dječje ideje i koristiti se njima za organizaciju aktivnosti i prilagodbu planu i programu interesima djece. Također, odgajatelji mogu zajedno proučavati literaturu i izmjenjivati prijašnja iskustva s kolegicama. Osim toga, odgajatelji s iskustvom u dramskopedagoškom radu bi trebali i sami provoditi istraživanja i pisati radove na temelju vlastite prakse kako bi potaknuli kolege na primjenu dramskopedagoških aktivnosti te na taj način unaprijedili struku.

Druga hipoteza navodi da odgajatelji primjenjuju različite metode za vrednovanje djetetovog napretka te vlastitog napretka nakon provedenih aktivnosti. U rezultatima ankete (Slika 6) možemo uočiti koliko različitih načina vrednovanja ispitanici koriste, a najčešće je to razgovor s djecom. No, koriste i refleksiju na vlastiti rad, odnosno samovrednovanje, koje odgajatelju ukazuje postoji li i koliki je napredak njegove vlastite prakse te time ne vrednuju samo djetetov, nego i vlastiti razvoj.

Odgajatelj sa svojom skupinom provodi puno vremena i treba dobro poznavati svako dijete i njegova znanja, vještine i sposobnosti. Nakon svake provedene aktivnosti odgajatelj često nema vremena analizirati sve dobivene podatke i prikupljati nove, već samim razgovorom s djetetom može dobiti uvid u porast ili pad djetetovog samopouzdanja, kreativnosti te ostalih sposobnosti i vještina, ali i znanja. U razgovoru nam dijete govori što je radilo i što je naučilo, što je uspjelo napraviti, a za što mu je bila potrebna pomoć. Kvalitetan odgajatelj koji ima uvid u prijašnje razvojno stanje tog djeteta će primijetiti i vrednovati njegov napredak te daljnje aktivnosti pripremiti u skladu s novim vještinama, sposobnostima i znanjem. Naravno, napredak djeteta neće se vrednovati nakon svake provedene aktivnosti, nego će se prikupljati podatci koji će biti uključeni u izvještaj o djetetu te će se njihovom usporedbom sa prošlim podacima uvidjeti i vrednovati napredak. Osim razgovora, ispitanici su odgovarali i s primjenom dječjih crteža/fotografija koje su sami izradili. To je jedan od podataka koji odmah možemo vidjeti u cijelosti i analizirati ga usporedbom s prijašnjim crtežima tog djeteta. Na njima često vidimo razvoj kreativnosti i motoričkih sposobnosti, ali i samouvjerenosti, samokontrole, sposobnosti završavanja započete aktivnosti i drugo. 13,0 % ispitanika za vrednovanje koristi refleksiju na vlastiti rad. Refleksija prakse jest samovrednovanje, odnosno proces koji vodi prema unaprjeđenju pojedinih segmenata ili cijele ustanove (Ljubetić, 2009). Na taj način odgajatelj može vidjeti koje dijelove svoje profesionalne prakse mora popraviti i bolje prilagoditi djeci, a koji su kvalitetni te ih treba i dalje koristiti. Refleksiju odgajatelj može obavljati samostalno ili uz pomoć djece i/ili kolegica. Zanimljivo je da su samo dva ispitanika navela da za vrednovanje koriste dramske tehnike jer one mogu sadržavati razgovor s djecom, korištenje njihovih radova i drugo, ovisno o dramskoj tehnici koja se koristi. Možda ih je toliko malo jer odgajatelji još uvijek nisu svjesni koliko široko područje dječjeg razvoja može obuhvatiti dramska aktivnost. Kvalitetan odgajatelj će koristiti i priručnike namijenjene osnovnoj školi, poput Breber i sur. (2020), koji se može prilagoditi djeci rane i predškolske dobi, a koji između ostaloga donosi i primjere primjene dramskih tehnika u procesu vrednovanja i samovrednovanja. Raznolikim odgovorima potvrđena je druga hipoteza, no iz rezultata ankete možemo vidjeti i koji je to napredak djeteta koji odgajatelji vrednuju. Na slici 5 vidimo kako 55 % ispitanika nakon dramskopedagoške aktivnosti vrednuje djetetov individualni razvoj te on podrazumijeva razvoj u svim aspektima. No, kada usporedimo te odgovore s odgovorima prikazanim na slikama 7-11 možemo vidjeti kako se nekoliko ispitanika ne slaže da dramskopedagoške aktivnosti potiču razvoj svih aspekata dječjeg razvoja. Tako na

primjer na slici 7 možemo vidjeti kako se nekoliko ispitanika u potpunosti i uglavnom ne slaže s tvrdnjom da dramskopedagoške aktivnosti razvijaju maštovitost djece. No, pogledamo li neku jednostavnu dramsku tehniku kao što je *Vruća stolica* možemo zaključiti da dijete treba koristiti svoju maštu dok sjeda na stolac i ulazi u ulogu dramskog lika te odgovara na pitanja koja ostala djeca postavljaju tom liku. Dijete treba zamisliti ne samo lik već i dramski svijet u kojem se on nalazi kako bi mogao što bolje odgovoriti na postavljena pitanja te u toj situaciji ono potiče i razvija svoju maštu. Odgajatelj na temelju djetetovih odgovora može vrednovati njegov razvoj mašte. Ispitanik broj 111, osoba s 21-30 godina staža i završenim dvogodišnjim studijem, imala je neočekivane odgovore. Na pitanja u kojima je trebala označiti koliko se slaže ili ne slaže s određenim tvrdnjama o dramskopedagoškome radu (Prilog 1, pitanje 17) odgovarala je s „u potpunosti se ne slažem“ i „uglavnom se ne slažem“, dok je na prethodna pitanja odgovorila kako nekoliko puta tjedno koristi dramske tehnike i vrednuje individualni napredak djeteta (u bilo kojem segmentu). Baš taj individualni napredak (u bilo kojem segmentu) bi trebao uključivati i maštu, kreativnost, kognitivni razvoj, motorički razvoj, socio-emocionalni razvoj i razvoj govora. Kako je samo jedan ispitanik na ova pitanja odgovorio na ovakav način postoji i mogućnost da je krivo razumio pitanje. Ipak, još jedan ispitanik broj 115, osoba s više od 30 godina staža i završenim dvogodišnjim studijem, u istom pitanju označava kako se slaže sa svim tvrdnjama osim s prvom koja navodi da dramskopedagoški rad razvija djetetovu kreativnost. Osim ta dva primjera, ispitanici su se uglavnom ili u potpunosti slagali sa svim tvrdnjama. Na slikama 7, 8, 9, 11, 12 možemo vidjeti kako se više od 90 % ispitanika u potpunosti slaže s navedenim tvrdnjama. No, mišljenje o utjecaju dramskopedagoških aktivnosti na djetetov motorički razvoj nešto su različitija (Slika 10). Za motorički razvoj većina ljudi može reći da se razvija u parku ili u dvoranama za kineziologiju, no pojam motorika širi je od trčanja i penjanja na penjalice. U dramskoj tehnici *Pantomima* dijete može razvijati motoriku pokušavajući održavati ravnotežu dok nijemo igra ulogu plamenca koji stoji na jednoj nozi i maše krilima. Također u dramskoj tehnici *Pisanje i crtanje* dijete može vježbati finu motoriku držanja olovke ili nekog drugog pisaćeg materijala u ruci. Može li odgajatelj u ovakvim primjerima vrednovati napredovanje motoričkih vještina? Za dijete je svaka igra vrijeme učenja i ono može lakše napredovati dok igra neku ulogu ili sudjeluje u stvaranju dramskog svijeta, dok je opušteno i ne osjeća pritisak da mora nešto motorički savršeno napraviti, već razvija motoriku ni ne shvaćajući da vježba određeni pokret. Na taj način odgajatelj

može sa strane promatrati dijete te dokumentirati koliko je dijete napredovalo u određenim aspektima svog motoričkog razvoja.

Treća hipoteza bila je: Odgajatelji smatraju kako dramskopedagoške aktivnosti pozitivno utječu na više aspekata djetetovog razvoja. Više od 80 % ispitanika smatra kako dramskopedagoške aktivnosti prvenstveno utječu pozitivno na djetetovu osobnu, emocionalnu i tjelesnu dobrobit. U *Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (Slunjski i sur., 2014) osobna, emocionalna i tjelesna dobrobit uključuje razvoj motoričkih vještina, subjektivne osjećaje, inovativnost i samoprocjenu. No, u pitanjima koliko se slažu s tvrdnjama o utjecaju dramskopedagoških aktivnosti samo je 55,8 % ispitanika označilo da se u potpunosti slaže s tvrdnjom da dramskopedagoške aktivnosti potiču razvoj motoričkih vještina, a postotak slaganja polagano pada do „uglavnom se ne slažem“ (slika 10). Pozitivan utjecaj na socijalnu dobrobit, koja uključuje socijalnu kompetentnost i funkcioniranje u društvu, označilo je 12 ispitanika. Iako se u svakoj dobrobiti pojavljuju socijalne vještine i kompetencije za rast i razvoj u društvu, većina tih vještina uključene su u socijalnu dobrobit. Ceylan i Gök Çolak (2019) u rezultatima svojeg istraživanja navode kako dramskopedagoške aktivnosti utječu na djetetove socijalne vještine kao što su odgovornost, samopouzdanost i sposobnost donošenja odluka. Te rezultate dobili su provedbom istog testa prije i poslije dramskih aktivnosti te su uočili napredak i razvoj. Zanimljivo je kako je samo jedan ispitanik označio obrazovnu dobrobit koja uključuje kreativnost, stvaralački potencijal, radoznalost, stvaranje i zastupanje novih ideja, idejnu izradu i tako dalje. Dramske aktivnosti idealne su za poticanje stvaralaštva i upoznavanje djece s dramskim medijima. Moguće je da odgajatelji nisu svjesni koliko dramske tehnike mogu utjecati na djetetovu obrazovnu dobrobit, ili pak nisu dovoljno upoznati što sve obuhvaća obrazovna dobrobit. Možda su povezivali obrazovnu dobrobit samo s predmatematičkim ili predčitalačkim vještinama. No dramskopedagoške aktivnosti pozitivno utječu i na predmatematičke i govorne vještine, što je dokazano prijašnjim istraživanjima (Erdoğan i Baran 2009, Podložny, 2000).

7. ZAKLJUČAK

Djeci je danas potrebno mnogo materijala i aktivnosti koje će poticati njihov razvoj i udaljiti ih od ekrana. Ona moraju mnogo naučiti o društvu i kulturi u kojoj se nalaze te kako živjeti u toj okolini te prihvatiti sebe kao individuu koja ima mnogo vještina, znanja i kompetencija. Također moraju steći samopouzdanje i razviti svoj identitet. Kvalitetan odgajatelj će nuditi djetetu razne aktivnosti u kojima će dijete uz igru razviti svoje vještine, znanja i kompetencije. Istraživanja koja su spomenuta u ovome radu ukazuju na pozitivan utjecaj dramskopedagoških aktivnosti na djetetov razvoj. Ipak, takvih istraživanja je malo, a dramskopedagoške aktivnosti gotovo se ni ne spominju u kurikulumima, već samo u priručnicima. U ovome istraživanju sudjelovalo je 118 odgajatelja, na temelju čijih odgovora su stečene spoznaje o korištenju dramskopedagoških aktivnosti i procesu vrednovanja. Iako je dramski centar jedan od osnovnih centara koje odgajatelj treba imati u sobi dnevnog boravka, nemaju ga svi ispitanici (11,9 %), no većina ga ima u sklopu nekog drugog centra (37,3 %) ili kao samostalni centar (50,8 %) te ga često koriste u samostalnoj ili planiranoj aktivnosti. Malo više od 60 % ispitanika koristi se dramskim tehnikama. Vrednovanje djetetovog napretka najčešće obuhvaća sve aspekte djetetovog razvoja, odnosno njegov individualni napredak (54,5 %). Proces vrednovanja pomaže odgajatelju vidjeti djetetov, ali i vlastiti napredak. On može biti proveden na razne načine te su u istraživanju navedeni razgovor s djecom, refleksija na vlastiti rad i primjena dječjih crteža/fotografija što ukazuje na sposobnost odgajatelja da načine vrednovanja prilagode svojim mogućnostima i kompetencijama kako bi mogli što bolje prilagoditi sljedeće aktivnosti djetetovim potrebama i interesima. Iako je većina ispitanika rekla kako dramskopedagoške aktivnosti pozitivno utječu na djetetovu osobnu, emocionalnu i tjelesnu dobrobit (83,1 %), možemo zaključiti kako one utječu na svaku dobrobit te se njima, radi njihove prilagodljivosti i raznim dramskim tehnikama, može vrednovati svaki aspekt djetetovog razvoja. Također, postoje i statistički značajne razlike u dramskopedagoškom radu među ispitanicima ovisno o dobi i godinama staža. Dobiveni rezultati pokazuju da su ispitanici starije dobi i većeg staža u značajno većoj mjeri odgovorili da koriste dramske tehnike i značajno češće koriste dramski kutak. Stoga, možemo zaključiti da je, osim studija, za unapređenje rada odgajatelja važna profesionalna praksa.

Odgajatelji trebaju više konzultirati literaturu koja uključuje priručnike i istraživanja, a ne samo kurikulume, jer će na taj način uvidjeti koliko dramskopedagoške aktivnosti mogu pozitivno

utjecati na dijete te uz konzultaciju s kolegicama, roditeljima i djecom vrlo lako prilagoditi svaku aktivnost i postići napredak. Broj istraživanja o dramskopedagoškom radu raste te se nadam da će i utjecati na odgajatelje. Iako u skupinama nalazimo probleme kao što je prevelik broj djece, manjak vremena ili nedostatak iskustva, dramskopedagoške aktivnosti prilagodljive su svakoj situaciji. One mogu trajati nekoliko minuta ili se pretvoriti u projekt koji može obuhvatiti i više od jedne skupine. Za njihovo provođenje najvažnija je motivacija odgajatelja i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te stalno unapređivanje vlastitog znanja i kompetencija.

LITERATURA

- Antulić Majcen, S. i Pribela-Hodap S. (2017). *Prvi koraci na putu prema kvaliteti: Samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja*. Zagreb: NCVVO.
- Breber, K., Nemeč, I., Rimac Jurinović, M., Škuflić-Horvat, I. (2020). *Igrom do (spo)razumijevanja*. Zagreb: Teatar Tirena.
- Çetingöz, D. i Cantürk Günhan, B. (2012). The effects of creative drama activities on social skills acquisition of children aged six. *Cukurova University Faculty of Education Journal*. 41 (2), 54-66.
- Ceylan, R. i Gök Çolak, F. (2019). The Effect of Drama Activities on the Life Skills of Five-Year-Old Children. *Education Studies*. 12 (8).
- Čubrilo, S., Krušić, V., Rimac Jurinović, M. (2017). *Odgoj za građanstvo, odgoj za život*, Zagreb: Školska knjiga.
- Duran, M. (2003). *Dijete i igra*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Erdoğan, S. i Baran, G. (2009). A Study on the Effect of Mathematics Teaching Provided Through Drama on the Mathematics Ability of Six-Year-Old Children. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 5(1), 79-85.
- Europska komisija (2011). *Primjena ishoda učenja. Četvrta publikacija iz serije o Europskom kvalifikacijskom okviru (EQF)*. Preuzeto: 28.7.2020.:
<http://www.kvalifikacije.hr/sites/default/files/documents-publications/2017-08/Primjena%20ishoda%20u%20%C4%8Denja%20-%20%C4%8Detvrta%20publikacija%20iz%20serije%20o%20Europskom%20kvalifikacijskom%20okviru%20%28EQF%29.pdf>
- Gruić, I. (2002). *Prolaz u zamišljeni svijet. Procesna drama ili drama u nastajanju. Priručnik za odgajatelje, učitelje, nastavnike i sve one koji se bave dramskim radom s djecom i mladima*. Zagreb: Golden marketing.
- Gruić, I. (2004). Razvoj kreativnosti kao smisao procesne drame. *Dijete Vrtić Obitelj*, 37, 23-27.

Gruić, I., Vignjević, J., Rimac Jurinović, M. (2018). Kazališna/dramska umjetnost u odgojno-obrazovnome procesu: prijedlog klasifikacije i pojmovnika. U D. Težak (Ur.) *Višejezičnost i višekulturalnost kao izazov u obrazovanju danas i sutra* (str. 119-128). Zagreb: UFZG.

Hansen, K. A., Kaufmann, R. K. i Walsh, K. B. (2006). *Kurikulum za vrtiće: razvojno-primjereni program za djecu od 3 do 6 godina*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište.

Ljubetić, M. (2009). Vrtić po mjeri djeteta. Zagreb: Školske novine.

Matejić, Z. (1978). Merila za razlikovanje igre. *Psihologija*, 4, 73-83.

Muraja, J. (Ur.) (2012). *Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: NCVVO.

Olsen, A., E. i Sumsion, J. (2000). Early childhood teacher practices regarding the use of dramatic play in k-2 classrooms. Annual Conference of the Australian Association for Research in Education, Sydney, December 2000, 24 str. Petz, B. (1985). *Osnovne statističke metode za nematematičare*. Zagreb: SNL.

Podlozny, A. (2000). Strengthening Verbal Skills through the Use of Classroom Drama: A Clear Link. *The Journal of Aesthetic Education*, 34 (3/4), 239-275.

Primorac, D., Vican, D., Rakić, V., Janjić, Ž. i Milanović Litre, I. (Ur.) (2008). *Državni pedagoški standardi*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH.

Slunjski, E., Vujičić, L., Burić, H., Jaman, K., Pavlic, K., Franko, A., Plaza Leutar, M., Guštin, D. i Drviš, D. (2014). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*, Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

Mrežne stranice:

Social Science Statistics, <https://www.socscistatistics.com/tests/chisquare2/default2.aspx> (30.7.2020.)

PRILOZI I DODATCI

Prilog 1

ANKETA:

Što vrednuju odgajatelji u dramsko-pedagoškom radu

Poštovane kolegice i kolege,

Hvala Vam što ste odvojili vrijeme za ispunjavanje ove ankete. Moje ime je Morana Kralj i studentica sam Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, smjer Rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Ovu anketu provodim u svrhu izrade diplomskog rada pod naslovom „Što vrednuju odgajatelji u dramskopedagoškom radu“.

Anketa se sastoji od 18 pitanja, a za njezino ispunjavanje Vam treba oko 10 minuta.

1. Dob:

Ponuđeni odgovori: 20-25, 26-30, 30-40, 41-50, 51-60

2. Godine iskustva:

Ponuđeni odgovori: 0-5, 6-10, 10-20, 20-30, 30+

3. Završeni studij:

Ponuđeni odgovori: Dvije godine, Tri godine (preddiplomski studij), Diplomski studij, Doktorski studij, Ostalo

4. Mjesto studiranja:

Ponuđeni odgovori: Zagreb, Rijeka, Petrinja, Čakovec, Zadar...

5. Mjesto rada: _____

6. Stručne skupove i ostale oblike usavršavanja pohađam:

Ponuđeni odgovori: Nikada, Rijetko, Koliko moram, Često

7. Najradije biram:

Ponuđeni odgovori: Dramsko-pedagoška usavršavanja, Usavršavanja s temama iz likovnosti, Usavršavanja iz područja Montessori pedagogije, Usavršavanja iz područja Waldorf pedagogije, Usavršavanja iz područja Sporta, Ostalo

8. Imate li dramski kutak u sobi dnevnog boravka djece:

Ponuđeni odgovori: Da, kao samostalni centar, Da, u sklopu nekog drugog centra, Nemam

9. Koliko često se koristi dramski kutak?:

Ponuđeni odgovori: Svaki dan, Ponekad, Rijetko, Nikada

10. Kako koristite dramski kutak?

Ponuđeni odgovori: Za samostalnu igru / Za organizirane aktivnosti / Ostalo

11. Koristite li dramske aktivnosti u neposrednom radu s djecom?

Ponuđeni odgovori: Da/Ne (ako ne, završavaju anketu)

12. Koliko često primjenjujete dramske tehnike?

Ponuđeni odgovori: Nekoliko puta jedno, Nekoliko puta mjesečno, Nekoliko puta godišnje

13. Na koje poteškoće nailazite u primjeni dramskopedagoških aktivnosti u neposrednom odgojno-obrazovnom radu?

Ponuđeni odgovori: Nedostatak iskustva, Strah, Nedostatak vremena, Nedostatak inspiracije, Ostalo

14. Što vrednujete u dramskopedagoškome radu?

Ponuđeni odgovori: Razumijevanje dramskog medija, Stvaralaštvo, Kreativnost, Individualni napredak djeteta (u bilo kojem segmentu), Suradničke odnose, Govorno-jezične kompetencije

15. Kako vrednujete dramsko-pedagoški rad?

Ponuđeni odgovori: Refleksijom na vlastiti rad, Samorefleksijom na vlastiti rad, Ček-listama, Samovrednovanjem djece, Dramskim tehnikama, Razgovorom s djecom, Primjenom dječjih crteža/fotografija koje su sami napravili, Vlastitom fotodokumentacijom, Procjenom roditelja (u formi upitnika, intervjua i sl.), Ostalo

16. Prema Vašem iskustvu, dramskopedagoške aktivnosti pozitivno utječu na djetetovu:

Ponuđeni odgovori: Osobnu, emocionalnu i tjelesnu dobrobit, Obrazovnu dobrobit, Socijalnu dobrobit

17. Slažete li se s navedenim tvrdnjama?:

1 - U potpunosti se ne slažem

2 - Uglavnom se ne slažem

3 - Niti se slažem, niti se ne slažem

4 - Uglavnom se slažem

5 - U potpunosti se slažem

Dramskopedagoške aktivnosti razvijaju maštovitost djece. 1-5

Dramskopedagoškim aktivnostima dijete razvija svoju kreativnost. 1-5

Dramskopedagoškim aktivnostima potiče se kognitivni razvoj djeteta. 1-5

Dramskopedagoškim aktivnostima potiče se djetetov motorički razvoj. 1-5

Dramskopedagoškim aktivnostima potiče se djetetov socio-emocionalni razvoj. 1-5

Dramskopedagoškim aktivnostima potiče se djetetov razvoj govora. 1-5

18. Volite li svoj posao?

Ponuđeni odgovor: Da, Ne

IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.
